

Nd.

122. Frumvarp

til laga um veitingu læknishjeraða.

Flutningsm.: Sigurður Sigurðsson.

1. gr.

Pegar læknishjerað losnar, skal landlæknir auglýsa það með hæfilegum umsóknarfresti, og sendir jafnframt hlutaðeigandi sýslumanni, þar sem læknishjeraðið er, eða aðalhluti þess, auglýsinguna í jafnmörgum samritum og hreppar eða hreppshlutar eru í læknishjeraðinu. En sýslumaður sendir hreppsnefndum samritin til birtingar, og leggur jafnframt fyrir þær að semja kjörskrá yfir þá hreppsþúa, sem náð hafa 25 ára aldri og fullnægja að öðru leyti kosningarskilyrðum til Alþingis, samkvæmt 10. gr. stjórnarskipunarlaga 1915.

2. gr.

Kjörskrá skal vera þannig löguð, að á henni sju fimm dálkar fyrir töluröð kjósenda, nöfn, aldur, stöðu og heimili. Nöfnum kjósenda skal raðað eftir stafrófsröð. Hreppsnefnd skal hafa lokið samningu kjörskrár innan viku frá því oddviti nefndarinnar fjekk brjef sýslumanns. Pegar skráin er samin, leggur hreppsnefnd hana fram á þingstaðnum, kjósendum til sýnis, og auglýsir framlagninguna jafnframt á þann hátt, sem venja er að birta auglýsingar þar í hreppi, enda sje kjörskráin kjósendum til sýnis í fulla viku.

Hreppsnefnd skal tilkynna sýslumanni, hve nær kjörskráin er lögð fram.

3. gr.

Telji einhver sjer ranglega slept af kjörskrá, eða einhvern ranglega tekinn á hana, skal hann kæra um það brjeflega fyrir hreppsnefndinni áður en vika sje liðin frá síðasta sýningardegi skrárinnar. Hreppsnefnd skal boða kæranda og kærða, hafi yfir einhverjum verið kært, þegar að liðnum kærufresti á fund með sjer, og leggur fullnaðarúrskurð á kærana á fundinum.

4. gr.

Þegar hreppsnefnd hefir gengið til fullnaðar frá kjörskrá, sendir hún sýslumanni skýrslu um tölu atkvæðisbærra manna í hreppnum, ásamt vottorði um það, að kjörskráin hafi legið frammi lögmæltan tíma, en sýslumaður skýrir landlækni þegar í stað frá tölu kjósenda í hverjum hreppi í læknishjæraðinu, og landlæknir aftur landsstjórn.

5. gr.

Þegar umsóknarfrestur er á enda, sendir landlæknir landsstjórninni skýrslu um það, hverjir sótt hafi, og um það, hvort þeir fullnægi lögmæltum kröfum til læknisstarfa í þjónustu landsins, og hve marga kjörseðla þurfi.

Kjörseðlarnir skulu allir vera af sömu gerð og jafn stórir, og á þá prentuð í stafrófsröð eftir eiginheiti nöfn umsækjenda. Seðlatalan skal jafnan vera 10% hærri en tala kjósenda.

Stjórnin annast um, að kjörseðlar sjeu búnir nægilega margir til, og sendir þá landlækni. Svo leggur landsstjórnin til, handa hverjum hreppi, tvenn ljereftsfóðruð umslög til afnota við kosninguna, og sje prentað utan á annað »greidd atkvæði« og á hitt »ónýttir og ónýttir seðlar«.

Landlæknir sendir síðan sýslumanni með póstaþyrgð kjörseðla, umslög, umsóknir með fylgiskjölum og eigin ummæli í innsigliðum sendingum sjer til hveurrar hreppsnefndar, og staðfestir hann áður afrit umsóknargagna. Sýslumaður sendir síðan hreppsnefndum, en þær leggja umsóknirnar, ásamt fylgiskjölum, fram á þingstaðnum til sýnis, enda skulu skjöl þessi liggja til sýnis að minsta kosti viku. Jafnframt ákveður sýslumaður kjörfundardag fyrir hreppana með hæfilegum fresti, og setur sama dag og stundu í öllum hreppunum.

Kosning skal fara fram á þingstað hreppsins.

6. gr.

Í kjörstjórn í hreppi hverjum skulu eiga sæti þrir menn. Hreppstjóri skal vera oddviti kjörstjórnarinnar og stýra kosningunni, en hreppsnefndin kys úr sínum hópi tvo menn í kjörstjórnina.

7. gr.

Þegar kjörfundardagur er kominn, skal kjörstjórn vera komin á fundarstað á tilsettum tíma. Oddviti kjörstjórnar skal setja fund og stýra honum. Hamli veður, umgangsveiki eða önnur slik atvik ferðum manna, skal kjörstjórn boða til kjörfundar af nýju, svo fljótt sem auðið er.

8. gr.

Kjörstjórnin skal hafa gerðabók, er sjerstaklega sje til þess gerð og löggilt af landlækni, kjörskrá og atkvæðakassa með sömu gerð og atkvæðakassar við alþingiskosningar.

Fundarhúsi skal vera þannig háttað, að inn af fundarherberginu sje herbergi eða klefi, er ekki sje innangengt í, nema úr fundarherberginu, og að öðru leyti svo um búid, að ekki sjáist að utan eða annarstaðar frá þangað inn, nje heldur sje hægt að sýna kjörseðilinn þeim, er utan klefans kynni að vera. Sje herbergjum ekki svo háttað á kjörfundarstaðnum, skal tjalda af eitt hornið í herberginu, svo ekki sjáist, hvað gert er fyrir innan tjaldið. Í klefanum, eða fyrir innan tjaldið, skal vera borð og hæfilega margir blýantar samlitir.

9. gr.

Oddviti kjörstjórnar skýrir kjósendum frá því í fundarbyrjun, hverjir sjeu í kjöri.

10. gr.

Hver umsækjandi á rjett á, sje hann eigi sjálfur viðstaddur, að gefa einum manni eða tveimur í hverjum hreppi umboð sitt til að gæta hagsmuna sinna við kosninguna. Þessir umboðsmenn hafa rjett til að rannsaka, að atkvæðakassar sjeu tómir áður en atkvæðagreiðsla byrjar, rjett til að vera viðstaddir atkvæðagreiðsluna á kjörfundinum, rjett til að undirrita fundargerð fundarins, rjett til að innsigla ásamt kjörstjórninni endursenda kjörseðla, og yfirleitt rjett til að gæta þess, að alt fari löglega fram. En skyldir eru þeir að hlíta þeim fundarreglum, er kjörstjórnin ákveður.

Þyki umboðsmanni eitthvað ólöglegt við kosningarathöfnina, og fær það eigi leiðrjett, á hann rjett á að fá ágreiningsálitið bókað þegar í stað í kjörbókina, og sker yfirkjörstjórnin úr því síðar, hver áhrif það skuli hafa á kosninguna.

Umboðsmaður umsækjenda má ekki eiga sæti í kjörstjórninni.

11. gr.

Á meðan á kosningarathöfninni stendur, má aldrei nema einn úr kjörstjórninni ganga út í senn. Felur hann öðrum úr kjörstjórninni verk sitt á meðan.

Kjörstjórnin skal sitja við borð í kjörherberginu. Auk kjörstjórnarinnar má eigi vera inni í kjörherberginu nema einn kjósandi í senn og umboðsmenn umsækjenda, ef þeir eru ekki sjálfir viðstaddir.

12. gr.

Kosningarathöfnin byrjar með því, að oddviti kjörstjórnarinnar leggur fram seðlaböggul þann, sem hann hefir fengið frá sýslumanni, og skulu þeir, sem við eru, gæta þess vel, hvort innsiglin eru heil, eða böggullinn ber þess merki, að hann hafi verið opnaður. Skal þess getið í kjörbókinni, og riti kjörstjórn og umboðsmenn umsækjenda undir. Því næst opnar oddviti böggullinn og telur seðlana, og meðkjörstjórnarmenn og umboðsmenn telja þá líka, og skal tölu þeirra getið í kjörbókinni.

Þá skal kjörstjórnin opna atkvæðakassann og sýna kjósendum og umboðsmönnum, að atkvæðakassinn sje tómur. Að því búnu læsir kjörstjórnin kassanum og lætur ganga til kosninga.

13. gr.

Kjörstjórnin skal, áður en kosning byrjar, skipa til dyravörslu 2 menn eða fleiri, sem skiftast á. Kjörstjórn getur kvatt fleiri menn sjer til aðstoðar til að halda uppi reglu, ef þurfa þykir.

14. gr.

Kjósendur ganga fram og kjósa í þeirri röð, er þeim list og þeir komast að. Sje ágreiningur um, í hverri röð kjósendur komist að, skal dyravörður hleypa þeim fyr inn, sem stendur framar á kjörskránni.

Þegar kjósandi kemur inn í herbergið, gengur hann til oddvita kjörstjórnar, og fær oddviti honum einn kjörseðil, ef kjörstjórnin kannast við manninn og hann stendur á kjörskrá. Þekki kjörstjórnin ekki manninn, er honum kostur ger, að fá inn með sjer 2 kjósendur, sem kjörstjórnin þekkir, og ef þeir vilja lýsa yfir því, að viðlögðum drengskap sínum, að maðurinn sje sá, er hann kveðst vera, þá er það næg sönnun.

15. gr.

Engum manni, sem á kjörskrá stendur, má kjörstjórnin meina að greiða atkvæði, og engum leyfa það, sem eigi stendur á henni, nema hann með vottorði hreppstjóra sanni, að nafn hans standi á annari kjörskrá, í læknishjæraðinu og að hann hafi afsalað sjer þar kosningarrjetti sínum.

16. gr.

Þá er kjósandi hefir tekið við kjörseðlinum, er oddviti afhendir honum, fer kjósandi með hann inn í kjörklefann, að borði því er þar stendur, og gerir kross með blýanti þeim, er kjörstjórnin leggur til, framan við nafn þess umsækjanda, er hann vill velja. Síðan brýtur kjósandi seðilinn einu sinni saman, svo að letrið snúi inn, gengur inn að kjörborðinu og stingur sjálfur seðlinum í atkvæðakassann, gegnum rifuna á lokinu, og gætir þess, að enginn sjái hvað á seðlinum er.

Ónýtist seðill eða gallist hjá kjósanda, getur hann fengið nýan seðil hjá oddvita kjörstjórnarinnar gegn því að skila hinum. Þegar kjósandi hefir lagt seðilinn í atkvæðakassann, fer hann út, en næsti kjósandi kemur inn, og gengur svo koll af kolli, þar til enginn kjósandi gefur sig fram. Þá kjósa þeir, sem í kjörstjórn sitja og umboðsmenn umsækjanda, ef þeir eiga atkvæðisrjett, á sama hátt og aðrir kjósendur, og er kosningarathöfninni þar með lokið.

17. gr.

Sje kjósandi ekki fær um að kjósa vegna orsaka, er kjörstjórnin tekur gildar, á hann rjett á, að sá, er hann tilnefnir úr kjörstjórninni, hjálpi honum til þess, en geta skal þess í gerðabókinni.

18. gr.

Atkvæðagreiðslu má ekki slíta meðan kjósendur gefa sig fram, án þess hlje verði á. Þá er ekki gefa sig fram fleiri, skal enn bíða $\frac{1}{4}$ klukkustundar og taka við atkvæðum þeirra kjósenda, er á þeim tíma gefa sig fram; þó má ekki slíta atkvæðagreiðslu að þeim stundarfjórðungi liðnum, meðan kjósendur gefa sig fram, án þess að hlje verði á. Aldrei má slíta atkvæðagreiðslu fyrir en 2 klukkustundir eru liðnar frá því byrjað var að taka við atkvæðum.

19. gr.

Í Reykjavík og öðrum kjördæmum landsins, þar sem eru 800 kjósendur eða fleiri, má kjósa á fleirum en einum stað i einu, eftir nánari ákvæðum bæjarstjórnar eða hreppsnefndar. Þó skal setja kjörfund og slíta honum á sama stað. Þeir menn, tilnefndir af hreppsnefnd, mynda undirkjörstjórn fyrir kjörstað hvern og taka þar við atkvæðum. Hver kjördeild skal hafa staðfest eftirrit af kjörskránni og fundarbók. Hreppsnefnd ákveður, hverjir skuli kjósa á hverjum stað. Að öðru leyti fer kosningarathöfnin fram á aukakjörstöðum sem á aðalstað væri, og skal henni lokið jafnt á öllum stöðunum. Þegar atkvæðagreiðslu er lokið, skal afhenda kjörstjórn atkvæðakassa og kjörgögn, er tekur það til venjulegrar meðferðar.

20. gr.

Þegar kosningarathöfn er lokið, hvolfir kjörstjórnin seðlunum úr atkvæðakassanum og lætur þá i umslög og setur, ásamt umboðsmönnum umsækjenda, ef þeir óska þess, innsigli sín fyrir. Enn fremur tekur kjörstjórnin ónotaða og ónýta seðla og lætur þá i umslag og innsigli sem fyrir segir. Til þessa skal nota umslög þau, er kjörstjórninni hafa verið send. Kjörstjórnin sendir síðan landlækni, sem er formaður yfirkjörstjórnar, með póstaþyrgð afrit gerðabókar, umsóknarskjöl öll, afrit kjörskrár, þar sem sjest hverjir kosið hafa, og seðlaumslögin. Senda skal kjörstjórnin sendingu þessa með fyrstu skipsferð eða póstferð, er verður eftir kjörfundardag.

21. gr.

Alt það, er snertir kosninguna, skal innfært i kjörbókina, og þegar kosningarathöfninni er lokið, skulu kjörstjórnir og umsækjendurnir, eða umboðsmenn þeirra, rita undir hana. Neiti kjörstjórnin að bóka eitthvað fyrir umsækjanda eða umboðsmann áhrærandi kosningargerðina, á hann rjett á að bóka það sjálfur, og skrifi hann nafn sitt undir.

22. gr.

Yfirkjörstjórn skipa landlæknir landsins og 2 menn aðrir, er stjórnarráðið skipar til 5 ára i senn.

Afl atkvæða ræður, ef ágreiningur verður með yfirkjörstjórn.

Jafnskjött og sendingarnar eru komnar úr öllum hreppum læknishjeradsins, tekur yfirkjörstjórn til stund og stað til að telja saman atkvæðin, og auglýsir það i blaði því, er flytur stjórnvaldaauglýsingar.

23. gr.

Umsækjandi hver hefir rjétt á að hafa einn eða tvo umboðsmenn viðstadda, meðan atkvæðakassarnir eru opnaðir og atkvæði talin, sje hann eigi sjálfur viðstaddur. Sje umsækjandi eða umboðsmenn hans ekki mættir, skal yfirkjörstjórnin kveðja valinkunna menn til að vera við i þeirra stað.

24. gr.

I viðurvist þessara manna opnar svo yfirkjörstjórnin atkvæðasendingarnar úr hverjum kjörstað læknishjæraðsins, eftir að gætt hefir verið að öll innsiglin sjeu ógölluð. Jafnótt og hver sending er opnuð, skal seðlum þeim, sem i henni eru, óskoðuðum helt i hæfilega stórt, tómt ilát með loki yfir, og þannig haldið áfram, uns allar sendingarnar eru opnaðar. En við og við skal loka ilátinu og hrista það, svo að seðlarnir úr hinum einstöku kjörstöðum blandist vel saman; því næst opnar oddviti ilátið, og kjörstjórnin rannsakar, hve mörg atkvæði hver einstakur umsækjandi hefir fengið. Rísi ágreiningur um það, hvort kjörseðill sje gildur eða ógildur, ræður úrslitum afl atkvæða i kjörstjórninni.

Kjörstjórnin heldur gerðabók og sendir landsstjórninni afrit af henni, ásamt kosningargögnum.

25. gr.

Reynist gallar á undirbúningi eða framkvæmd kosningar, enda verið kært yfir því aður en hálfur mánuður leið frá kosningu, getur landsstjórnin, að fengnum tillögum yfirkjörstjórnar, ónýtt kosninguna og fyrirskipað nýja kosningu.

26. gr.

Hafi helmingur kjósenda i læknishjæraðinu greitt atkvæði á kjörfundum, og fái einhver umsækjenda meiri hluta greiddra atkvæða, er hann kjörinn læknir fyrir hjæraðið og fær veitingarbrjef ráðherra fyrir hjæraðinu. Fái enginn umsækjenda fyrgreindan atkvæðafjölda, er stjórnin ekki bundin við atkvæðagreiðsluna, og leitar hún þá tillögu landlæknis um það, hver umsækjandi standi fremst og skuli veitt hjæraðið.

27. gr.

Sæki að eins einn umsækjandi um hjæraðið, getur landsstjórnin, að fenginni tillögu landlæknis, veitt honum læknishjæraðið, án þess að kosning fari fram.

28. gr.

Enginn, er kosið hefir, er skyldur til að skýra frá því fyrir rjetti, hvernig hann hafi neytt atkvæðisrjettar síns, hvers kyns sem mál það er, sem hann er krafinn vitnisburðar i.

29. gr.

Hvorki kjörstjórnarmedlimur nje nokkur annar, sem staddur er i kosningastofunni, má beinlínis eða óbeinlínis hvetja nokkurn kjósenda, meðan á kosningunni stendur, til þess að kjósa einn umsækjanda öðrum fremur.

Eigi má kjörstjórnarmeðlimur skýra frá því, er hann kann að hafa orðið áskynja um, að því er atkvæðagreiðslu kjósenda snertir.

Brot gegn ákvæðum þessum varða einföldu fangelsi, ekki skemur en viku, eða sektum, ef málsbætur eru, þó eigi undir 25 kr.

30. gr.

Vanræki nokkur störf þau, sem honum eru falin á hendur í lögum þessum, sæti hann minst 20 kr. sekt.

Ef kjörskrá er ekki til í tæka tíð, varðar það hvern nefndarmann 2 króna sekt fyrir hvern dag, er fram yfir liður.

Önnur brot gegn lögum þessum varða alt að 200 kr. sektum.

Allar sektir eftir lögum þessum renna í landssjóð.

31. gr.

Kjörstjórar í yfirkjörstjórn fá í þóknun fyrir ferðakostnað og fæðispeninga 5 kr. á dag, sem þeir vegna kosninganna eru frá heimili sínu, svo og endurgjald fyrir kostnað til ritfanga, sendiferða, símskeyta og húsnæðis o. fl.

Borgun til yfirkjörstjórnar, svo og útbúning kjörseðla og atkvæðakassa, skal greiða úr landssjóði, en kostnað við undirkjörstjórnir skal greiða úr hlutadeigandi sveitarsjóði eða bæjarsjóði.

32. gr.

Hver sem býr til kjörseðla, er líkjast kjörseðlum þeim, er notaðir eru við kosninguna, og hagnýtir þá sjálfur eða lætur þá frá sjer, svo að aðrir geti hagnýtt þá, sæti einföldu fangelsi eigi skemur en 3 mánuði.

33. gr.

Með lögum þessum er numin úr gildi 1. málsgrein 2. greinar í lögum nr. 34, frá 16. nóv. 1907, um skipun læknishjaraða á Íslandi, svo og önnur ákvæði, er kunna að koma í bága við lög þessi.

Greinargerð fyrir frumvarpinu.

Mál það, sem hjer ræðir um, kosning lækna, er ekki neitt nýtt mál meðal þjóðarinnar. Það er langt síðan að óskir í þessa átt hafa verið samþykta á þingmálafundum víðsvegar á landinu, og þjóðin fundið til þess, að þörf var á að breyta veitingareglum þeim, sem fylgt hefir verið.

Þær ástæður, er menn hafa fyrir máli þessu, eru margar. Af þeim vil jeg taka fram:

1. að það er jafn-rjettmætt, að þjóðin fái að kjósa sjer lækna þá, sem hún á við að búa, sem presta.

2. að það er meiri trygging fyrir því, þar sem líf og heilsa manna er undir því komin, að menn hafi góðan lækni, að kosning hans takist vel, og að fólk velji þann lækni, sem færastur er og fremstur, og

3. að með því fá menn þann lækni, sem þeim er geðfeldastur og þeir bera best traust til.

Um frumvarpið að öðru leyti skal jeg að eins taka það fram, að það er sniðið eftir lögum um veitingu prestakalla og eftir kosningalögum til Alþingis. Þó skal þess getið um 1. gr. frumvarpsins, þar sem gert er ráð fyrir, að senda beri kosningarskjölin til þess sýslumanns, þar sem aðal-hluti læknishjéraðsins er, að um 9 læknishjeruð á landinu eru ekki bundin við sýslutakmörk.